

2. ROZMÍSTĚNÍ A KONCENTRACE OBYVATELSTVA

2.1 Rozložení obyvatelstva podle krajů a okresů

Rozmístění obyvatelstva v České republice je výsledkem dlouhodobého historického vývoje. Populace a sídelní systém každé země má v normálních podmínkách poměrně velkou územní stabilitu a mění se jen pozvolna. Na změnách se podílejí zejména regionální diferenciací přirozené měny obyvatelstva, ovlivněná především věkovou strukturou, a migrační procesy.

Rozmístění obyvatelstva v České republice se mezi sčítáními v letech 1991 a 2001, tedy za relativně krátké období, příliš nezměnilo. Začínají se však projevovat některé nové trendy, znamenající určitý obrat proti předchozímu vývoji.

Jestliže období 1961-1991 znamenalo pro Českou republiku stálý, i když ke konci již jen nepatrný růst populace, v letech 1991-2001 došlo ve vývoji obyvatelstva k významným změnám. Přirozený přírůstek, klesající již od konce 70. let, se dále snižoval a v roce 1994 se v České republice poprvé objevil úbytek obyvatelstva přirozenou měnou. Ve 2. polovině 90. let se tento úbytek udržoval zhruba na úrovni 2 promile ročně. Tyto ztráty nestačilo kompenzovat ani kladné saldo zahraniční migrace a mezi roky 1991 a 2001 došlo i k celkovému úbytku obyvatel o více než 72 tisíc osob.

Obyvatelstvo podle krajů v letech 1961 - 2001

Kraj	1961	1970	1980	1991	2001		Změna počtu obyvatel	
							1961-1991	1991-2001
	v tis.				v tis.	v %	v %	
Hl. m. Praha	1 133,1	1 140,8	1 182,2	1 214,2	1 169,1	11,4	7,16	-3,71
Středočeský kraj	1 142,2	1 129,5	1 151,3	1 112,9	1 122,5	11,0	-2,57	0,86
Jihočeský kraj	573,7	577,5	613,2	622,9	625,3	6,1	8,57	0,38
Plzeňský kraj	549,9	550,5	567,9	558,3	550,7	5,4	1,53	-1,36
Karlovarský kraj	278,9	298,1	312,0	302,0	304,3	3,0	8,29	0,78
Ústecký kraj	782,8	796,8	832,5	824,5	820,2	8,0	5,33	-0,51
Liberecký kraj	381,7	381,6	411,2	425,1	428,2	4,2	11,36	0,72
Královéhradecký kraj	540,8	540,3	561,4	552,8	550,7	5,4	2,21	-0,38
Pardubický kraj	483,3	488,8	512,6	508,7	508,3	5,0	5,27	-0,09
Vysočina	489,9	495,0	516,8	521,1	519,2	5,1	6,37	-0,36
Jihomoravský kraj	1 053,4	1 076,1	1 134,0	1 136,8	1 127,7	11,0	7,92	-0,8
Olomoucký kraj	596,5	611,2	644,5	642,8	639,4	6,3	7,76	-0,53
Zlínský kraj	532,7	550,5	591,3	596,9	595,0	5,8	12,06	-0,32
Moravskoslezský kraj	1 032,7	1 170,9	1 261,0	1 283,3	1 269,5	12,4	24,27	-1,08
Česká republika	9 571,5	9 807,7	10 291,9	10 302,2	10 230,1	100,0	7,63	-0,7

Regionální rozdíly v úrovni přirozeného přírůstku se v celém poválečném období postupně snižovaly a tento trend pokračoval i v 90. letech 20. století. Podobně se zmenšovaly i objemy migračních proudů a především velikost saldové složky migrace. V 90. letech celkový objem migrace v rámci ČR dále klesl. Tento stav je přisuzován především situaci na trhu s byty, která volné stěhování pro mnoho lidí fakticky neumožňuje, stále významnější úloze návratných pohybů (dojíždky za prací) na úkor změny stálého bydliště, ale i určité konzervativnosti populace. V rozložení obyvatelstva podle krajů a okresů proto nedošlo v uvedeném desetiletém období k velkým změnám.

Zmíněným trendům vývoje obyvatelstva v ČR odpovídá i vývoj populace v jednotlivých regionech. Pouze ve čtyřech krajích došlo mezi roky 1991 a 2001 k mírnému růstu počtu obyvatel, v ostatních obyvatelstva ubývá. Jen Karlovarský a Moravskoslezský kraj si v uvedeném období udržely alespoň minimální přirozený přírůstek, ostatní kraje přirozenou měnou obyvatelstvo ztrácejí. Zároveň však všechny kraje s výjimkou Moravskoslezského mají pozitivní (i když zpravidla velmi malé) migrační saldo.

Relativně největší přírůstek obyvatelstva (0,9 %) v období 1991-2001 zaznamenal dříve dlouhodobě ztrátový Středočeský kraj, který sice nadále patří mezi regiony s největším přirozeným úbytkem, ale výrazně získal na migrační atraktivitě. Menší přírůstky se objevují ještě v kraji Karlovarském, který v letech 1991-2000 vykázal kladnou bilanci přirozeného i migračního pohybu, a dále v kraji Libereckém a Jihočeském, kde kladné migrační saldo převážilo úbytky přirozenou měnou.

Naopak k nejvýraznějšímu úbytku obyvatelstva (-3,7 %) došlo v Praze. Ta ještě v předchozím desetiletí patřila mezi kraje s nejvyšším přírůstkem díky vysoké imigraci, která převyšovala dlouhodobý a tou dobou již značný úbytek obyvatel přirozenou měnou. V letech 1991-2001 ale již výrazně snížené migrační saldo tyto ztráty pokrýt nestačilo. Více než 1% úbytek obyvatel v tomto období byl zaznamenán ještě v Plzeňském kraji, který měl rovněž relativně velký přirozený úbytek obyvatel, a v Moravskoslezském kraji - zde naopak z důvodu migrační ztráty.

Mnohem větší rozdíly ve vývoji obyvatelstva lze sledovat na úrovni okresů.

Pokud jde o přirozený pohyb obyvatelstva, v letech 1991-2000 si pouze 17 okresů z celkového počtu 77 udrželo alespoň minimální přirozený přírůstek, v ostatních obyvatelstva přirozenou měnou ubylo. Přírůstky obyvatel přirozenou měnou byly zaznamenány zejména v pohraničních okresech (více než 2% nárůst v okresech Sokolov, Český Krumlov, Bruntál; dále např. okresy Česká Lípa, Tachov, Chomutov, Šumperk, Jeseník) a v některých moravských okresech jako např. Žďár nad Sázavou, Nový Jičín, Opava a Vsetín.

Naopak největší úbytky přirozenou měnou (2-4 %) vykazují dvě skupiny okresů s nejstarší věkovou strukturou. První z nich jsou velká města - Praha, Brno a Plzeň. Druhou pak tvoří většina okresů českého vnitrozemí v širším zázemí velkoměst (Praha, Plzeň), tvořící souvislý pás od jihozápadu (Klatovy) přes Plzeňsko a většinu Středočeského kraje až k severovýchodu (Jičín, Semily). Tyto okresy byly v minulosti postiženy dlouhodobou emigrací především do velkých měst. V důsledku migračních ztrát zejména mladšího obyvatelstva tak mají relativně starší populaci, a tedy i nízkou úroveň reprodukce. V řadě z nich se úbytky přirozenou měnou objevují již od 60. let.

Opačná je situace u migrační bilance. V letech 1991-2000 mělo pouze 18 okresů záporné migrační saldo, většina okresů obyvatelstvo migrací získává.

Největší migrační přírůstky se v letech 1991-2000 objevují v okresech v zázemí velkých měst - Prahy, Brna a Plzně. Nejvýznamnější nárůst vykazují okresy Praha-západ (11,6 %) a Praha-východ (5,4 %), dále okresy Brno-venkov, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a některé další okresy Středočeského kraje. Až do 80. let měly přitom téměř všechny tyto okresy negativní migrační bilanci, v průběhu 90. let se tak vývoj zcela obrací. Vyšší migrační saldo zaznamenaly v letech 1991-2000 také okresy Teplice a České Budějovice.

Tyto změny migračních proudů lze přisuzovat rozvoji suburbanizačních procesů, kdy se migračně atraktivními stávají především oblasti bližšího i vzdálenějšího zázemí města, spojující výhody bydlení mimo urbanizovaný prostor a pracovních příležitostí ve městě, a to na úkor samotného velkoměsta, jehož migrační zisky se snižují. V některých případech dokonce města začínají obyvatelstvo migrací ztrácet.

Mezi okresy s migračními úbytky figurují především okresy postižené ekonomickými problémy a vysokou nezaměstnaností (Ostrava, Karviná, Bruntál, Most), z velkých měst dále zaznamenala migrační ztráty Plzeň.

Vezmeme-li v úvahu celkový vývoj obyvatelstva za období 1991-2001, ve větší části okresů - ve 42 ze 77 - se počet obyvatel snížil, 35 okresů zaznamenalo alespoň minimální přírůstek.

Okresem s daleko nejvyšším celkovým přírůstkem obyvatel (téměř 11 %) zůstává Praha-západ, především díky vysokému migračnímu saldu. Více než 2% přírůstek obyvatelstva zejména v důsledku imigrace mají dále okresy Praha-východ, České Budějovice a Mladá Boleslav. U okresů Český Krumlov, Česká Lípa a Tachov se na přírůstku podílejí obě složky pohybu obyvatelstva, přičemž větší význam má přirozený přírůstek.

Největší celkový úbytek obyvatelstva (více než 3 %) v letech 1991-2001 zaznamenala jednoznačně velká města - Praha, Brno, Plzeň a Ostrava, a to především v důsledku ztrát přirozenou měnou. U Plzně a Ostravy vedle toho ubývá obyvatelstva i migrací. Praha a Brno za celé uvedené desetiletí ještě vykazují kladné migrační saldo, avšak v závěru tohoto období se migrační úbytky objevují i u nich.

Také u další skupiny okresů - Kolín, Kutná Hora, Strakonice, Písek, Pelhřimov, Prostějov - je vyšší úbytek (2-3 %) způsoben zejména ztrátami přirozenou měnou. V případě úbytku obyvatel v okrese Most naopak hraje větší roli emigrace.

Okresy s největšími přírůstky a úbytky obyvatelstva v letech 1991 - 2001

Okres	Přírůstek obyvatel 1991-2001 (v %)	Okres	Úbytek obyvatel 1991-2001 (v %)
Praha-západ	10,92	Plzeň-město	-4,48
Praha-východ	3,84	Hl. m. Praha	-3,71
Český Krumlov	3,80	Ostrava-město	-3,25
Česká Lípa	3,33	Brno-město	-3,12
Tachov	2,80	Strakonice	-2,94
České Budějovice	2,78	Most	-2,51
Mladá Boleslav	2,38	Pelhřimov	-2,18
Cheb	2,08	Kutná Hora	-2,16
Brno-venkov	1,91	Kolín	-2,13
Nymburk	1,71	Písek	-2,11

2.2 Sídlní síť a velikostní struktura obcí

Sídlní síť České republiky je dána dlouhým historickým vývojem a v posledních 40-50 letech se příliš nemění. Docházelo ovšem ke značným změnám v počtu obcí.

V roce 1961 bylo na území České republiky ještě 8 726 obcí, při sčítání 1980 ale již jen 4 778 obcí. Další snižování počtu obcí, především jejich integrací do větších celků, pak pokračovalo s mírnější intenzitou až do konce 80. let. Po obnovení obecní samosprávy v roce 1990 došlo k opětovnému rozdělení několika set obcí; nejčastěji se rozdělovaly střední a menší venkovské obce do 2 000 obyvatel. V době sčítání 1991 bylo na území ČR 5 768 obcí, při sčítání 2001 pak 6 258 obcí.

Změny v počtu obcí měly převážně administrativní charakter; faktická struktura osídlení se, přinejmenším od roku 1980, příliš výrazně nezměnila.

Sídlní struktura České republiky se vyznačuje značnou roztržitostí, typický je velký počet relativně malých obcí.

Průměrná velikost obce v ČR činí 1 635 obyvatel. Téměř čtyři pětiny všech obcí mají však méně než 1 000 obyvatel, přičemž v těchto obcích žije pouze 17,2 % obyvatelstva ČR. Do velikostní kategorie obcí do 2 000 obyvatel jich spadá celkem 5 634, tj. 90 % obcí a žije v nich 26 % obyvatelstva.

Naopak pouhých 131 obcí má více než 10 000 obyvatel, v těchto obcích je však soustředěna více než polovina obyvatel ČR. Přitom v pěti velkoměstech nad 100 000 obyvatel žije více než jedna pětina obyvatelstva.

Také rozložení obyvatelstva podle jednotlivých velikostních kategorií obcí se za relativně krátké období mezi roky 1991 a 2001 příliš nezměnilo.

Počet obcí a obyvatel podle velikostních skupin obcí v letech 1961 - 2001

Velikostní skupina obce (počet obyvatel)	Rok sčítání					
	1961	1970	1980	1991	2001	
					absol.	v %
Počet obcí						
do 199 obyvatel	2 018	1 490	528	1 328	1 661	26,5
200-499	3 341	2 805	1 535	1 955	2 041	32,6
500-999	1 876	1 794	1 345	1 224	1 280	20,5
1000-1999	853	800	705	647	652	10,4
2000-4999	436	400	390	347	363	5,8
5000-9999	115	120	136	131	130	2,1
10000-19999	51	59	78	71	68	1,1
20000-49999	24	26	39	41	41	0,7
50000-99999	8	13	17	17	17	0,3
100000 a více	4	4	5	7	5	0,1
Celkem	8 726	7 511	4 778	5 768	6 258	100,0
Počet obyvatel						
do 199 obyvatel	282 014	204 860	75 027	167 850	205 095	2,0
200-499	1 084 196	927 120	525 952	640 038	663 416	6,5
500-999	1 309 997	1 249 091	951 831	855 894	893 592	8,7
1000-1999	1 162 774	1 089 654	971 552	892 605	903 757	8,8
2000-4999	1 322 351	1 203 508	1 183 218	1 054 182	1 118 510	10,9
5000-9999	799 221	843 859	947 218	911 130	898 301	8,8
10000-19999	701 883	818 892	1 106 527	998 055	965 102	9,4
20000-49999	742 470	753 165	1 148 423	1 198 617	1 220 039	11,9
50000-99999	475 580	877 037	1 233 644	1 173 489	1 232 360	12,0
100000 a více	1 691 045	1 840 511	2 148 535	2 410 355	2 129 888	20,8
Celkem	9 571 531	9 807 697	10 291 927	10 302 215	10 230 060	100,0

V rozložení obyvatelstva podle velikostních kategorií obcí existují poměrně významné regionální rozdíly. Sídlní síť nemá v celé České republice jednotný charakter.

Pro Čechy a oblast Českomoravské vrchoviny je typická hustá síť malých sídel, obvykle o velikosti do 500 obyvatel, a rovněž poměrně hustě jsou rozložena relativně malá města. Oproti tomu pro oblasti Moravy a Slezska jsou charakteristická větší sídla, zpravidla s 1 000-3 000 obyvateli, rozmístěná ve větších vzdálenostech. Také města jsou v průměru větší než v Čechách a jejich síť je řidší.

Tyto rozdíly v sídelní struktuře, ale také míře urbanizace se odrážejí v rozložení obyvatelstva do velikostních skupin obcí a průměrné velikosti obce, které se v jednotlivých regionech značně liší.

Nejmenší průměrná velikost obce je v kraji Vysočina (pouhých 711 obyvatel) a ve Středočeském (978) a Jihočeském kraji (1 004), tj. v převážně venkovských regionech s velmi rozdrobeným osídlením. Naopak v průměru největší obce má Moravskoslezský kraj (4 204 obyvatel) a kraje Ústecký a Karlovarský (více než 2 300 obyvatel), tedy průmyslové oblasti s vysokým stupněm urbanizace a integrace obcí.

Obyvatelstvo podle krajů a velikostních skupin obcí v roce 2001

Kraj	Počet obcí	Počet obyvatel	Průměrná velikost obce (počet obyvatel)	Podíl obyvatelstva (v %) v obcích s počtem obyvatel			
				do 1999	2000-4999	5000-9999	10000 a více
Hl. m. Praha	1	1 169 106	x	-	-	-	100,0
Středočeský	1 148	1 122 473	978	43,0	13,2	8,3	35,5
Jihočeský	623	625 267	1 004	32,9	14,8	14,5	37,8
Plzeňský	506	550 688	1 088	32,6	16,4	7,8	43,2
Karlovarský	132	304 343	2 306	19,8	11,7	12,4	56,1
Ústecký	354	820 219	2 317	18,6	8,8	7,6	65,1
Liberecký	216	428 184	1 982	23,7	11,4	15,7	49,2
Královéhradecký	448	550 724	1 229	30,6	10,9	16,5	42,0
Pardubický	453	508 281	1 122	37,3	9,5	12,1	41,1
Vysočina	730	519 211	711	42,4	9,3	12,1	36,2
Jihomoravský	647	1 127 718	1 743	28,9	14,8	7,9	48,3
Olomoucký	394	639 369	1 623	34,1	13,2	3,9	48,8
Zlínský	304	595 010	1 957	29,2	15,1	11,9	43,8
Moravskoslezský	302	1 269 467	4 204	14,8	10,5	8,2	66,5
Česká republika	6 258	10 230 060	1 635	26,1	10,9	8,8	54,2

V rozložení obyvatelstva podle velikostních skupin obcí v jednotlivých krajích má největší zastoupení venkovských obcí - do 2 000 obyvatel - kraj Vysočina, kde tato velikostní kategorie představuje 95,8 % všech obcí a žije zde 42,4 % obyvatelstva, a Středočeský kraj, kde tvoří 93,2 % obcí s téměř 43 % obyvatelstva. Nejméně obyvatel v této velikostní kategorii žije v Moravskoslezském (14,8 %), Ústeckém a Karlovarském kraji.

Ve většině krajů náleží nejvíce obcí - v průměru asi jedna třetina z celkového počtu - do velikostní kategorie 200-499 obyvatel. Ve třech krajích však většinu obcí představují nejmenší obce do 200 obyvatel - v kraji Vysočina tvoří celých 48,4 % obcí, v Jihočeském kraji 39,7 % a v Plzeňském 38,1 % obcí. Naopak ve Zlínském kraji tvoří největší část - asi jednu třetinu - obce s 500-999 obyvateli a v Moravskoslezském kraji největší podíl - přibližně po 25 % - mají dvě velikostní skupiny: 500-999 a 1 000-1 999; naopak nejmenší obce do 200 obyvatel představují v těchto regionech zhruba jen 5 % z celkového počtu. Moravské kraje (s výjimkou kraje Vysočina) mají v průměru mnohem nižší počet nejmenších obcí do 200 obyvatel, ale větší zastoupení obcí s 500-1 999 obyvateli.

Nejvíce obyvatel v nejmenších obcích (do 200 obyvatel) žije v kraji Vysočina - 8,1 % obyvatelstva kraje. Více než 3 % obyvatel v této velikostní skupině mají dále kraje Jihočeský, Plzeňský, Středočeský a Pardubický; naopak ve Zlínském a Ostravském kraji nežije v této kategorii obcí ani 0,5 % obyvatel.

Největší podíl obyvatelstva ve městech nad 10 000 obyvatel je v Moravskoslezském kraji - téměř dvě třetiny, v Čechách potom v Ústeckém a Karlovarském kraji (tyto kraje mají zároveň největší zastoupení měst nad 10 000 obyvatel v souboru obcí - kolem 5 %). Nejmenší část populace je do těchto větších měst soustředěna v kraji Středočeském (35,5 %), Vysočině a Jihočeském. Středočeský kraj a Vysočina jsou také jedinými regiony, kde podíl obyvatelstva žijícího v obcích do 2 000 obyvatel je větší než populace měst nad 10 000 obyvatel.

Detailnější pohled na rozdíly ve struktuře sídelní sítě podávají charakteristiky jednotlivých okresů. Mezi okresy s největší průměrnou velikostí obce (2 200 a více obyvatel) patří většina okresů Moravskoslezského kraje, severozápadních a západních Čech a dále některé moravské okresy s velkými obcemi jako např. Vsetín nebo Olomouc, ale také okresy Liberec a Jablonec nad Nisou. Nejmenší průměrnou velikost obce (600-800 obyvatel) mají naopak některé okresy středních a jižních Čech, Vysočiny a Plzeňska.

Nejvyšší podíl obyvatelstva v obcích do 2 000 obyvatel (mezi 40-60 %) mají okresy jihozápadních Čech, jižní, jihozápadní a střední Moravy a některé okresy středních Čech. Nejnižší podíl obyvatelstva v těchto obcích je v okrese Karviná (1,7 %), kde jsou pouze 3 obce této velikosti, a v pásu pohraničních okresů severozápadních Čech od Chebu až po Jablonec nad Nisou, kde tento podíl nepřesahuje 20 %.

V obcích s počtem 2 000-4 999 obyvatel mají největší podíl obyvatelstva (35-40 %) tři příměstské okresy - Praha-západ, Plzeň-sever, Plzeň-jih a okres Jeseník; dále pak několik dalších okresů především v Jihomoravském kraji. Okresy s nejnižším podílem obyvatel v této velikostní kategorii tvoří regionálně velmi nesourodou skupinu, podobně jako u kategorie 5 000-9 999. V některých okresech je sídel této velikosti málo nebo nejsou zastoupena vůbec; buď byl proces jejich vývoje v minulosti omezen existencí většího města v okolí, nebo během procesu urbanizace a industrializace výrazně narostla a přešla do vyšší kategorie.

Největší podíl obyvatelstva žijícího ve městech s více než 10 000 obyvateli - pomineme-li 4 okresy tvořené přímo velkoměsty - nalezneme v silně urbanizovaných okresech Moravskoslezského kraje a severních a severozápadních Čech a dále v některých okresech s velkými okresními městy (nad 50 000 obyvatel). Na opačném konci žebříčku se nacházejí venkovské okresy, kde jediným městem nad 10 000 obyvatel je relativně malé okresní (výjimečně jiné) město, na které připadá 15-25 % obyvatelstva okresu, jako např. Rychnov nad Kněžnou, Domažlice, Semily, Jičín, Prachovice, Tachov. V okresech v zázemí velkoměst nejsou takto velká města obvykle zastoupena vůbec (Praha-západ, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Brno-venkov).

2.3 Města a městské obyvatelstvo¹

K 1. 3. 2001 existovalo v České republice 522 měst. Městy jsou všechny obce nad 10 tis. obyvatel (131 měst) a s výjimkou obcí Králův Dvůr a Zubří také všechny obce s 5-10 tis. obyvateli (128). Statut města má rovněž více než polovina obcí (205) s 2-5 tis. obyvateli a 58 měst má méně než 2 tisíce obyvatel.

V roce 2001 tvořily obce se statutem města 8,3 % z celkového počtu obcí. Ve městech žilo 7 217,5 tis. osob, tj. 70,6 % populace.

Obyvatelstvo podle typu obce v roce 2001

Typ obce	Počet obcí		Počet obyvatel	
	abs.	v %	v tis.	v %
Města celkem	522	8,3	7 217,5	70,6
v tom:				
hlavní město	1	0,0	1 169,1	11,4
krajská města	12	0,2	1 625,4	15,9
ostatní okresní města	59	0,9	1 738,6	17,0
ostatní města	450	7,2	2 684,4	26,2
Ostatní obce	5 736	91,7	3 012,6	29,4
Obce celkem	6 258	100,0	10 230,1	100,0

Rovněž ve vývoji počtu obyvatel ve městech lze pozorovat dvě rozdílná období. Do roku 1991 docházelo k výraznému zvyšování počtu a podílu městského obyvatelstva, avšak v posledním desetiletí se tento trend obrátil a poprvé došlo k jeho úbytku.

¹ V této části je za „městské“ považováno obyvatelstvo žijící v obcích se statutem města (s městským úřadem).

Tento trend platí obecně pro všechny typy měst, ale jeho intenzita je podle jednotlivých typů rozdílná.

V zastoupení městského obyvatelstva existují poměrně značné rozdíly mezi jednotlivými regiony. Nejvyšší podíl městského obyvatelstva (80-90 %) je v oblasti severozápadního pohraničí a v okrese Karviná. Naopak v zázemí velkých měst a v některých dalších okresech především jižní Moravy a středních Čech tvoří městské obyvatelstvo méně než polovinu obyvatel okresu.

Městské obyvatelstvo podle krajů v roce 2001

Kraj	Počet měst		Městské obyvatelstvo	
	abs.	v % z počtu obcí kraje	v tis.	v % z počtu obyvatel kraje
Hl.m. Praha	1	100,0	1 169,1	100,0
Středočeský kraj	73	6,4	618,4	55,1
Jihočeský kraj	45	7,2	403,9	64,6
Plzeňský kraj	46	9,1	369,3	67,1
Karlovarský kraj	28	21,2	248,2	81,5
Ústecký kraj	46	13,0	655,7	79,9
Liberecký kraj	36	16,7	336,7	78,6
Královéhradecký kraj	43	9,6	377,7	68,6
Pardubický kraj	32	7,1	313,9	61,8
Vysočina	33	4,5	300,5	57,9
Jihomoravský kraj	45	7,0	713,3	63,3
Olomoucký kraj	26	6,6	372,2	58,2
Zlínský kraj	29	9,5	361,8	60,8
Moravskoslezský kraj	39	12,9	976,8	76,9
Česká republika	522	8,3	7 217,5	70,6

2.4 Hustota zalidnění

S regionálními rozdíly v míře urbanizace souvisí také rozdílná hustota zalidnění, která je v urbanizovaných oblastech mnohonásobně vyšší než ve venkovských regionech.

Průměrná hustota zalidnění v České republice v roce 2001 činila 130 obyvatel na 1 km², ve srovnání s rokem 1991 se tedy téměř nezměnila (131 obyvatel na 1 km²).

Pomineme-li okresy tvořené jediným velkoměstem, kde počet obyvatel na 1 km² dalece přesahuje hodnotu 1 000, pak nejvyšší hustotu zalidnění - 804 obyvatel na 1 km² má okres Karviná. Hustota 200-300 obyvatel na 1 km² byla zaznamenána v okresech Ústí nad Labem, Teplice, Most, Jablonec nad Nisou a Kladno. Vyšší hustota zalidnění je obecně v pohraničních okresech na severozápadě Čech, na Ostravsku a v některých dalších okresech s velkými městy (Liberec, Hradec Králové, Pardubice); dále v okolí Prahy a ve východní části Moravy.

Naopak nízká hustota zalidnění je v převážně venkovských okresech jihozápadních a jižních Čech, Českomoravské vrchoviny a Jeseníků. V pohraničních okresech Český Krumlov, Tachov, Prachatice, Klatovy a Jindřichův Hradec hustota zalidnění nedosahuje hodnoty ani 50 obyvatel na 1 km².